

OSOBY BEZROBOTNE 50 PLUS ZAREJESTROWANE W POWIATOWYCH URZĘDACH PRACY W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

WSTĘP

Niniejsza publikacja opisuje w postaci zestawień liczbowych sytuację osób bezrobotnych w wieku 50 plus na rynku pracy w województwie podkarpackim. Porównuje w zakresie dostępnych danych statystycznych wielkość analizowanej grupy do innych subpopulacji bezrobotnych, w tym do pozostających w szczególnej sytuacji. Należy zaznaczyć, że niejednokrotnie jest to trudna sytuacja, która znacząco nie jest poparta zbiorczymi danymi statystycznymi, ale wynika często z posiadanego zawodu czy niewielkich możliwości zmiany kwalifikacji. Dane zawarte w opracowaniu powstały na podstawie sprawozdania MPiPS-01 i zał. nr 6 o efektywności programów rynku pracy. Niektóre zagadnienia zostały uzupełnione o dostępne informacje GUS, które również stanowią cenne źródło wiedzy o lokalnym rynku pracy. Do minimalizacji niekorzystnych zjawisk przyczyniają się realizowane formy aktywizacji zawodowej, które również są adresowane do grupy osób bezrobotnych będących w wieku 50–60 (65) lat. Z powodu starzenia się społeczeństwa, coraz większe znaczenie uzyskuje dla zarządzania niedoborami kadrowymi aktywność zawodowa osób pierwszej dekady wieku poprodukcyjnego. Oczywiście taka aktywność będzie mogła mieć miejsce w niektórych zawodach. Już dzisiaj odnotowujemy proces wydłużonego zatrudnienia specjalistów sektora medycznego, edukacyjnego, administracyjnego i prawnego. Występuje on również wśród zarządzających kapitałem inwestycyjnym, pracowników sektora bankowości, ubezpieczeń czy działów księgowości w firmach. Osoby starsze posiadają z reguły istotne doświadczenie, za które często są doceniani przez pracodawców. Chodzi tu nie tylko o zawody średniego i wyższego personelu zarządzającego, ale coraz częściej o fachowców, doświadczonych pracowników „znających się na rzeczy”, którym zleceniodawca nie obawia się powierzenia realizacji prac ¹.

BEZROBOTNI W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY W ŚWIETLE DANYCH PUP

Osoby bezrobotne, będące powyżej 50 roku życia i starsze (górną granicą – uzyskanie wieku emerytalnego) – zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2004 r.

¹ Zakres osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy zawarty w niniejszym opracowaniu jest szerszy jak w definicji ustawowej i zawiera dodatkowe subpopulacje osób bezrobotnych, które nie zostały zdefiniowane w ww. art. 49 jako priorytet w programach specjalnych. Można zatem je wyodrębnić ze względu na podobną sytuację na rynku pracy i zawartość w obowiązującej statystyce publicznej. Nie posiadają statusu szczególnej sytuacji na rynku.

z późn. zm. (art. 49) należą do bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Do osób w wyżej wymienionej sytuacji należą również **inne grupy bezrobotnych**. Są to następujące subpopulacje:

- do 30 roku życia,
- długotrwale bezrobotne,
- korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej,
- posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- niepełnosprawne,
- poszukujące pracy i niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonyjące innej pracy zarobkowej opiekunowie osoby niepełnosprawnej (z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów).

Wszystkim powyżej wymienionym grupom osób bezrobotnych tj. o których mówi art. 49, przysługuje pierwszeństwo uzyskania udziału w programach specjalnych.

W poniższym zestawieniu zaprezentowano poszczególne udziały bezrobotnych 50 plus w ogólnej liczbie zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy wg stanu na koniec maja 2021 r. (w porównaniu do innych grup bezrobotnych, zarówno posiadających jak i nie posiadających statusu szczególnej sytuacji na rynku pracy).

WYBRANE GRUPY OSÓB BEZROBOTNYCH, STAN NA 31 V 2021 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA BEZROBOTNYCH OGÓŁEM	w proc.*	KOBIETY	w proc.**	MĘŻCZYŹNI	w proc **
1	2	3	4	5	6	7
Ze statusem art. 49						
Bezrobotni do 30 roku życia	22395	26,9	12702	15,3	9693	11,6
w tym do 25 roku życia	10716	12,9	5531	6,6	5185	6,2
Długotrwale bezrobotni	49142	59,0	27858	33,5	21284	25,6
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	19540	23,5	7424	8,9	12116	14,6
Bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej	967	1,2	536	0,6	431	0,5
posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	15971	19,2	13484	16,2	2487	3,0
posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	123	0,1	73	0,1	50	0,1
Bezrobotni niepełnosprawni	3434	4,1	1566	1,9	1868	2,2

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA BEZROBOTNYCH OGÓŁEM	%*	KOBIETY	%**	MĘŻCZYŹNI	%**
1	2	3	4	5	6	7
Bez statusu art. 49						
Zamieszkali na wsi	51300	61,6	27704	33,3	23596	28,3
w tym posiadający gospodarstwo rolne	7910	9,5	4420	5,3	3490	4,2
Osoby w okresie do 12 m-cy od dnia ukończenia nauki	2053	2,5	1145	1,4	908	1,1
Cudzoziemcy	201	0,2	145	0,2	56	0,1
Bez kwalifikacji zawodowych	22870	27,5	12007	14,4	10863	13,0
Bez doświadczenia zawodowego	18063	21,7	10606	12,7	7457	9,0
Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	x	---	14046	16,9	---	---

Źródło: MPiPS-01.

* Dane dotyczące udziału bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wyliczone zostały w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych (83259 – wg stanu na 31 V 2021 r.).

** Dane dotyczące udziału bezrobotnych kobiet oraz mężczyzn, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy zostały również obliczone w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych (83259 – wg stanu na 31 V 2021 r.).

Bezrobotni w wieku 50 plus to 23,5% ogólnej liczby bezrobotnych w PUP. Odpowiednie odsetki zbliżają grupę 50 plus w zakresie udziałów bezrobotnych do osób będących w wieku do 30 roku życia. Grupą z największym udziałem pozostają osoby długotrwale bezrobotne (59,0% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP). Ze znacznym udziałem wśród bezrobotnych pozostają zarejestrowani jako zamieszkali na wsi tj. 61,6% ogółu bezrobotnych, gdy weźmiemy pod uwagę zarówno grupy posiadające, jak i nie posiadające statusu, wymienionego w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2004 r. (z późn. zm.).

Wobec nowych rozwiązań ustawowych, obowiązujących od 1 VII 2014 roku w zakresie bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (zmiana zakresu art. 49), ustawodawca poszerzył grupę osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy o grupę bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz zmienił zakres z osób bezrobotnych do 25 roku życia na bezrobotnych do 30 roku życia. Zmieniono wiek bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia na – samotnie wychowujący co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia.

Ustawodawca zdefiniował kolejną grupę osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj. **bezrobotnych wychowujących co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia**. Zakres pozostałych trzech grup będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy pozostał bez zmian, co dotyczyło: **bezrobotnych długotrwale, bezrobotnych powyżej 50 roku życia i bezrobotnych niepełnosprawnych**. Wobec nowych rozwiązań ustawowych zrezygnowano z uznania grupy **bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych**, jako będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (podobnie bez doświadczenia zawodowego). W świetle nowych unormowań prawnych, grupa ta nie jest uznawana jako posiadająca szczególny status, czyli sam fakt braku **kwalifikacji zawodowych lub doświadczenia zawodowego** nie jest wystarczający do uzyskania ww. statusu.

W końcu maja 2021 r. liczba bezrobotnych w wieku 50 plus w województwie podkarpackim wynosiła 19540 osób i była niższa od liczby odnotowanej wg stanu na 31 grudnia 2015 roku (26903) o 7363 bezrobotnych.

BEZROBOTNI W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY (50 plus)
WG POWIATÓW W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Powiatowe Urzędy Pracy	bezrobotni w wieku 50 plus 31. XII. 2015	bezrobotni w wieku 50 plus 31. V. 2021	wzrost/ spadek
1	2	3	4
bieszczadzki	398	270	-128
brzozowski	1235	1021	-214
dębicki	1217	732	-485
jarosławski	1662	1347	-315
jasielski	1604	1230	-374
kolbuszowski	720	511	-209
krośnieński	1195	606	-589
leski	532	398	-134
leżajski	907	803	-104
lubaczowski	751	528	-223
łańcucki	1137	775	-362
mielecki	1549	823	-726
niżański	1117	827	-290
przemyski	892	819	-73
przeworski	975	789	-186
ropczycko-sędziszowski	818	705	-113
rzeszowski	1641	1424	-217
sanocki	1059	668	-391
stałowowski	1417	669	-748
strzyżowski	970	828	-142
tarnobrzeski	613	445	-168
m.Krosno	527	235	-292
m.Przemyśl	1166	829	-337
m.Rzeszów	2200	1823	-377
m.Tarnobrzeg	601	435	-166
województwo podkarpackie	26903	19540	-7363

Najwyższy spadek liczby bezrobotnych w wieku 50 plus odnotowano w następujących powiatach: stalowowskim (748), mieleckim (726), krośnieńskim (589) i dębickim (485).

Najniższy spadek osób bezrobotnych w wieku 50 plus odnotowano w następujących powiatach: przemyskim (spadek o 73 osoby), leżajskim (104), ropczycko-sędziszowskim (113), bieszczadzkiem (128), leskim (134), strzyżowskim (142), m. Tarnobrzegu (166), powiecie tarnobrzeskim (168) i przeworskim (186).

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ, WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA
I STOPA BEZROBOCIA W GRUPIE OSÓB 50 PLUS

Pierwszym z podstawowych wskaźników badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) jest **współczynnik aktywności zawodowej**, który w grupie osób w wieku 50 plus w województwie podkarpackim zwiększył się w porównaniu 2019–2020 r. o 0,3 pkt. proc. oraz w porównaniu 2006–

2020 r. o 2,3 pkt. proc. Również wśród osób w wieku produkcyjnym w województwie podkarpackim wzrósł w opisywanym zakresie tj. w porównaniu 2019–2020 o 0,5 pkt. proc. i w porównaniu 2006 – 2020 r. o 4,5 pkt. proc.

Podobnie procesy odnotowano dla kraju zarówno w grupie 50 plus (wzrost o 0,3 pkt. proc. i 4,6 pkt. proc.) jak i wśród osób w wieku produkcyjnym (wzrost 0,3 pkt. proc. i 8,2 pkt. proc.). Poniższa tabela zawiera zmiany wg poszczególnych lat.

**WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ DLA OSÓB W WIEKU 50 LAT I STARSZYCH
ORAZ DLA GRUPY ODNIESIENIA (WIEK PRODUKCYJNY)**

Kategoria	lata	POLSKA	PODKARP.	Kategoria	POLSKA	PODKARP.
w wieku 18 - 59/64 lata	2006	69,2	69,4	w wieku 50 lat i więcej	29,1	31,2
w wieku 18 - 59/64 lata	2007	69,1	69,4	w wieku 50 lat i więcej	29,6	31,9
w wieku 18 - 59/64 lata	2008	69,9	69,8	w wieku 50 lat i więcej	30,7	34,0
w wieku 18 - 59/64 lata	2009	70,9	71,4	w wieku 50 lat i więcej	31,5	36,3
w wieku 18 - 59/64 lata	2010	71,6	71,6	w wieku 50 lat i więcej	32,7	36,7
w wieku 18 - 59/64 lata	2011	72,1	71,6	w wieku 50 lat i więcej	33,6	36,8
w wieku 18 - 59/64 lata	2012	72,9	72,4	w wieku 50 lat i więcej	34,0	36,5
w wieku 18 - 59/64 lata	2013	73,5	72,9	w wieku 50 lat i więcej	34,2	35,8
w wieku 18 - 59/64 lata	2014	74,3	72,5	w wieku 50 lat i więcej	34,3	33,3
w wieku 18 - 59/64 lata	2015	74,5	72,1	w wieku 50 lat i więcej	34,4	33,5
w wieku 18 - 59/64 lata	2016	75,2	74,3	w wieku 50 lat i więcej	34,1	35,3
w wieku 18 - 59/64 lata	2017	75,9	75,2	w wieku 50 lat i więcej	34,4	35,9
w wieku 18 - 59/64 lata	2018	76,6	74,0	w wieku 50 lat i więcej	33,8	34,4
w wieku 18 - 59/64 lata	2019	77,1	73,4	w wieku 50 lat i więcej	33,4	33,2
w wieku 18 - 59/64 lata	2020	77,4	73,9	w wieku 50 lat i więcej	33,7	33,5

GUS, BDL.

Drugim często stosowanym miernikiem BAEL jest **wskaźnik zatrudnienia**, który w grupie osób w wieku 50 plus w województwie podkarpackim zwiększył się w porównaniu 2019–2020 r. o 0,3 pkt. proc., jak i w porównaniu 2006–2020 r. o 3,1 pkt. proc. Również wśród osób w wieku produkcyjnym w województwie podkarpackim wzrósł w opisywanym zakresie tj. w porównaniu 2019–2020 zwiększył się o 1,1 pkt. proc. i w porównaniu 2006 do 2020 r. zwiększył się o 11,2 pkt. proc.

Podobnie procesy odnotowano dla kraju zarówno w grupie 50 plus (wzrost o 0,4 pkt. proc. i 6,7 pkt. proc.) jak i w wieku produkcyjnym (wzrost 0,4 pkt. proc. i 15,5 pkt. proc.). Poniższa tabela zawiera zmiany wg poszczególnych lat.

**WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA DLA OSÓB W WIEKU 50 LAT I STARSZYCH
ORAZ DLA GRUPY ODNIESIENIA (WIEK PRODUKCYJNY)**

Kategoria	lata	POLSKA	PODKARP.	Kategoria	POLSKA	PODKARP.
w wieku 18 - 59/64 lata	2006	59,4	59,5	w wieku 50 lat i więcej	26,3	29,5
w wieku 18 - 59/64 lata	2007	62,3	62,3	w wieku 50 lat i więcej	27,5	30,9
w wieku 18 - 59/64 lata	2008	64,9	63,8	w wieku 50 lat i więcej	29,0	32,8
w wieku 18 - 59/64 lata	2009	65,0	63,8	w wieku 50 lat i więcej	29,6	34,4
w wieku 18 - 59/64 lata	2010	64,6	62,8	w wieku 50 lat i więcej	30,3	34,9
w wieku 18 - 59/64 lata	2011	65,0	62,3	w wieku 50 lat i więcej	31,2	34,7
w wieku 18 - 59/64 lata	2012	65,4	62,4	w wieku 50 lat i więcej	31,5	34,1
w wieku 18 - 59/64 lata	2013	65,7	62,0	w wieku 50 lat i więcej	31,6	33,3
w wieku 18 - 59/64 lata	2014	67,5	62,1	w wieku 50 lat i więcej	32,1	30,7
w wieku 18 - 59/64 lata	2015	68,7	63,5	w wieku 50 lat i więcej	32,5	31,6

w wieku 18 - 59/64 lata	2016	70,4	66,9	w wieku 50 lat i więcej	32,6	33,3
w wieku 18 - 59/64 lata	2017	72,1	68,6	w wieku 50 lat i więcej	33,2	34,0
w wieku 18 - 59/64 lata	2018	73,6	69,0	w wieku 50 lat i więcej	32,9	33,4
w wieku 18 - 59/64 lata	2019	74,5	69,6	w wieku 50 lat i więcej	32,6	32,3
w wieku 18 - 59/64 lata	2020	74,9	70,7	w wieku 50 lat i więcej	33,0	32,6

Trzecim najczęściej używanym wskaźnikiem jest **stopa bezrobocia BAEL**, który w grupie osób w wieku 50 plus w województwie podkarpackim zmniejszył się w porównaniu 2018-2019 r. o 0,3 pkt. proc. oraz w porównaniu 2006-2019 r. o 2,9 pkt. proc. (brak danych dla 2020 roku). Wśród osób w wieku produkcyjnym zmniejszył się w województwie podkarpackim w porównaniu 2019–2020 rok o 0,8 pkt. proc. i w porównaniu 2006–2020 rok o 9,3 pkt. proc.

Spadki odnotowano również w kraju zarówno w grupie 50 plus (spadek o 0,1 pkt. proc. i 7,5 pkt. proc.) jak i w wieku produkcyjnym (spadek o 0,1 pkt. proc. i 10,6 pkt. proc.). Poniższa tabela zawiera zmiany wg poszczególnych lat.

**STOPA BEZROBOCIA BAEL DLA OSÓB W WIEKU 50 LAT I STARSZYCH
ORAZ DLA GRUPY ODNIESIENIA (ogółem)**

Kategoria	lata	POLSKA	PODKARP.	Kategoria	POLSKA	PODKARP.
ogółem	2006	13,8	13,6	w wieku 50 lat i więcej	9,6	5,4
ogółem	2007	9,6	9,5	w wieku 50 lat i więcej	7,1	3,1
ogółem	2008	7,1	8,2	w wieku 50 lat i więcej	5,5	3,5
ogółem	2009	8,2	10,0	w wieku 50 lat i więcej	6,2	5,3
ogółem	2010	9,6	11,6	w wieku 50 lat i więcej	7,3	5,0
ogółem	2011	9,6	12,4	w wieku 50 lat i więcej	7,0	5,7
ogółem	2012	10,1	13,2	w wieku 50 lat i więcej	7,3	6,5
ogółem	2013	10,3	14,3	w wieku 50 lat i więcej	7,5	6,9
ogółem	2014	9,0	14,0	w wieku 50 lat i więcej	6,6	7,7
ogółem	2015	7,5	11,7	w wieku 50 lat i więcej	5,5	5,5
ogółem	2016	6,2	9,6	w wieku 50 lat i więcej	4,3	5,6
ogółem	2017	4,9	8,4	w wieku 50 lat i więcej	3,6	5,1
ogółem	2018	3,8	6,5	w wieku 50 lat i więcej	2,6	2,8
ogółem	2019	3,3	5,1	w wieku 50 lat i więcej	2,2	2,5
ogółem	2020	3,2	4,3	w wieku 50 lat i więcej	2,1	brak danych*

* Wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (w tym ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych), brak informacji wiarygodnych lub porównywalnych.

AKTYWNE FORMY PROMOCJI ZATRUDNIENIA W GRUPIE BEZROBOTNYCH W WIEKU 50 PLUS

Dla grupy osób w wieku powyżej 50 lat ustawodawca przewidział szereg form wsparcia, z których korzystały osoby bezrobotne.

W poniższym zestawieniu zostały zaprezentowane poszczególne formy aktywne w okresie 2020 roku (ostatni dostępny). Dane dotyczą zarówno grupy 50 plus jak i liczebności osób bezrobotnych ogółem wg poszczególnych form aktywnych w województwie podkarpackim.

AKTYWNE FORMY PROMOCJI ZATRUDNIENIA. DANE ZA 2020 ROK

Formy aktywizacji	Bezrobotni ogółem, którzy podjęli pracę w okresie do 3 m-cy po ukończeniu danej formy	50 plus, którzy ukończyli daną formę**	50 plus, którzy podjęli pracę w okresie do 3 m-cy po ukończeniu danej formy	Udział podjęć pracy 50 plus w ogółem k 4 do 2 (w proc.)	Efektywność k 4 do 3 (w proc.)
1	2	3	4	5	6
Szkolenia	531	54	41	7,7	75,9
Staże	4935	277	240	4,9	86,6
Przygotowanie zawodowe dorosłych	0	0	0		
Prace interwencyjne	3281	471	455	13,9	96,6
Roboty publiczne	1525	527	502	32,9	95,3
Prace społecznie użyteczne	60	261	21	35,0	8,0
Usługi poradnictwa indywidualnego *	2692	361	116	4,3	32,1
Działalność gospodarcza	2003	112	105	5,2	93,8
Refundacja pracodawcy kosztów wyposażenia i doposażenia miejsca pracy	1699	256	222	13,1	86,7

* Efektywność obliczona w stosunku do osób, które skorzystały z poradnictwa indywidualnego.

Aktywizacja dotyczyła następujących form promocji zatrudnienia realizowanych przez poszczególne powiatowe urzędy pracy w okresie 2013 roku w województwie podkarpackim :

- **Roboty publiczne** – 502 bezrobotnych 50 plus podjęło pracę z aktywizowanych 527 bezrobotnych 50 plus, którzy ukończyli tę formę aktywizacji,
- **Prace interwencyjne** – 455 bezrobotnych 50 plus podjęło pracę z 471 aktywizowanych bezrobotnych w wieku 50 plus, którzy ukończyli opisywaną aktywną formę promocji zatrudnienia,
- **Staże** – 240 bezrobotnych 50 plus podjęły pracę z aktywizowanych 277 bezrobotnych w wieku 50 plus,
- **Refundacja pracodawcy wyposażenia miejsca pracy i niektórych kosztów związanych z zatrudnieniem nowego pracownika** – 222 bezrobotnych 50 plus podjęły pracę z aktywizowanych 256 bezrobotnych, którzy ukończyli tę formę aktywizacji,
- **Usługi poradnictwa indywidualnego** – 116 bezrobotnych 50 plus podjęło pracę z 361 bezrobotnych, które skorzystały z porady indywidualnej,
- **Działalność gospodarcza** – 105 bezrobotnych 50 plus podjęły pracę z aktywizowanych 112 bezrobotnych, którzy ukończyli tę formę aktywizacji,
- **Szkolenia** – 41 bezrobotnych 50 plus podjęły pracę z aktywizowanych 54 bezrobotnych, którzy ukończyli tę formę aktywizacji,

- **Prace społecznie użyteczne** – 21 bezrobotnych 50 plus podjęły pracę z aktywizowanych 261 bezrobotnych 50 plus, którzy ukończyli tę formę aktywizacji ².

Największy udział (w proc.) **bezrobotnych 50 plus**, którzy podjęli pracę w stosunku **bezrobotnych ogółem** którzy podjęli pracę – posiadały następujące formy aktywne:

- **prace społecznie użyteczne** – (35% w ogółem to 50 plus),
- **roboty publiczne** – (32,9%),
- **prace interwencyjne** – (13,9%),
- **refundacja pracodawcy kosztów** – (13,1%).

NAJSKUTECZNIEJSZE FORMY WSPARCIA W ZAKRESIE EFEKTYWNOŚCI ZATRUDNIENIOWEJ

W okresie 2020 roku najskuteczniejszymi formami wsparcia i aktywizacji zawodowej okazały się być w grupie osób bezrobotnych w wieku 50 plus:

- **Prace interwencyjne** – najwyższa efektywność zatrudnieniowa – na poziomie 96,6%,
- **Roboty publiczne** – 95,3%,
- **Prowadzenie własnej działalności gospodarczej** – 93,8%,
- **Refundacja pracodawcy kosztów utworzenia nowego miejsca pracy i niektórych kosztów zatrudnienia nowego pracownika** – 86,7%,
- **Staże** – 86,6%,
- **Szkolenia** – 75,9% ⁶.

AKTYWNE FORMY PROMOCJI ZATRUDNIENIA W GRUPIE OSÓB BEZROBOTNYCH 50 PLUS

Formy aktywizacji osób bezrobotnych w wieku 50 plus	Efektywność zatrudnieniowa w okresie 2015 r. (w proc.)	Efektywność zatrudnieniowa w okresie 2020 r. (w proc.)	wzrost/ spadek (w pkt. proc.)
1	2	3	4
Prace interwencyjne	72,7	96,6	23,9
Roboty publiczne	81,0	95,3	14,3
Działalność gospodarcza	91,6	93,8	2,2
Refundacja pracodawcy kosztów nowego miejsca pracy	73,5	86,7	13,2

² Na podstawie artykułu 46 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 20 kwietnia 2004 roku z późn. zm. ust. 1, pkt 1 oraz pkt 1a–d). Przepisy ogólnie określają **zasady refundacji pracodawcom kosztów utworzenia nowego miejsca pracy** dla osoby bezrobotnej (lub dla poszukującej pracy) w zakresie posiadanych przez powiatowe urzędy pracy środków finansowych. Art. 46 ust.1 pkt 2-4 wyżej wymienionej ustawy określa **zasady przyznania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej** przez osoby bezrobotne (lub poszukujące pracy) zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy. Dane dotyczące wskaźników efektywności zestawiono na podstawie MPiPS-01 zał.6, 2020 i 2015 r.

Staże	69,7	86,6	16,9
Szkolenia	46,5	75,9	29,4
Usługi poradnictwa indywidualnego	39,8	32,1	-7,6
Prace społecznie użyteczne	12,5	8,0	-4,5
Przygotowanie zawodowe dorosłych*	---	---	----

* Zbyt mała liczebność kategorii. Możliwe różnice dotyczące wzrostów i spadków od 0,1 do 0,2 pkt. proc. wynikają z zaokrągleń.

W 2020 roku porównaniu do 2015 roku nastąpił wzrost efektywności w przypadku następujących form aktywnych ³:

- szkoleń – 29,4 pkt. proc.,
- prac interwencyjnych – wzrost o 23,9 pkt. proc.,
- staży – 16,9 pkt. proc.,
- robót publicznych – 14,3 pkt. proc.,
- refundacji pracodawcy kosztów – 13,2 pkt. proc.,
- działalności gospodarczej – 2,2 pkt. proc.

PODSUMOWANIE

Działania powiatowych urzędów pracy mają zróżnicowany charakter w zakresie stosowania określonych form aktywnych. Są precyzyjnie adresowane do konkretnych grup bezrobotnych, w tym do osób bezrobotnych w wieku 50 plus. Każdą aktywną formę promocji zatrudnienia należy rozpatrywać oddzielnie i w kontekście danego powiatowego rynku pracy, ponieważ każdy rynek lokalny posiada swoją specyfikę. W świetle obowiązujących rozwiązań ustawowych powiatowe urzędy pracy dokonują segmentacji osób bezrobotnych pod kątem jak najlepszego doboru danej formy do możliwości uzyskania jak najtrwalszych efektów aktywizacji ⁴.

Przy całej złożoności tej problematyki są określone rodzaje aktywizacji, które z już definicji skutkują mniejszą efektywnością. Są to głównie tzw. „miękkie formy” promocji zatrudnienia, które wpływają pośrednio na poprawę efektywności tzw. „twardych” form promocji.

Do rodzajów aktywizacji związanych z większą efektywnością należą prace interwencyjne, roboty publiczne, rozpoczęcie działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne lub poszukujące pracy i subsydia dla pracodawców w postaci bezzwrotnych dotacji utworzenia nowego miejsca pracy. Dotacje są możliwe również dla spółdzielni socjalnych. Wpływają na poziom subsydiowanego

³ Rok 2015 jest pierwszym, który możemy porównywać do lat następnych, ponieważ od tego roku nastąpiła zmiana metody obliczania wskaźników efektywności.

⁴ Praca z osobami posiadającymi wysoką motywację wyjścia z bezrobocia jest łatwiejsza, ale nie zawsze pracownicy PUP mają możliwość styczności i zastosowania wszystkich koniecznych działań. Umiejętność sygnalizacji pewnych wymagań nie należy do zadań najłatwiejszych. Osoby z grup podwyższonego ryzyka zagrożeniem marginalizacji i wykluczenia społecznego z reguły nie są skłonne do zmiany, warunkującej wyjście z trudnej sytuacji w jakiej się znalazły. Wiele działań nie tylko ze strony PUP, ale również pomocy społecznej i instytucji pracy socjalnej usuwa ograniczenia i minimalizuje niekorzystne wpływy zewnętrzne.

zatrudnienia i skuteczność zatrudnienia bezrobotnych również w formule zakładów aktywności zawodowej, centrów i klubów integracji społecznej⁵.

⁵ **Zakłady aktywności zawodowej (ZAZ-y).** Może utworzyć gmina, powiat oraz fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, **której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.** Organizatorzy, jeżeli wyodrębnią organizacyjnie i finansowo jednostkę, mogą uzyskać dla niej status ZAZ. Warunki jakie muszą spełniać to: zatrudnianie co najmniej 70% osób niepełnosprawnych, w szczególności skierowanych do pracy przez powiatowe urzędy pracy: zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, w przypadku umiarkowanego - u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym osób, w stosunku do których rada programowa warsztatów terapii zajęciowej (RPWTZ) zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej. Stan zatrudnienia osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności nie może być wyższy niż 35% ogółu zatrudnionych. Organizator musi przystosować obiekty czy pomieszczenia do przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP). Ważnym elementem jest także uwzględnienie potrzeb osób niepełnosprawnych, zatrudnionych w zakładzie tj. przystosowania ich stanowisk pracy i pomieszczeń higieniczno-sanitarnych (toalet, stołówek) oraz tzw. ciągów komunikacyjnych. Organizator musi również uzyskać pozytywną opinię starosty o potrzebie utworzenia ZAZ-u w danym powiecie.

Centra Integracji Społecznej (CIS-y) i Kluby Integracji Społecznej (KIS-y) na podst. ustawy z dnia 13 VI 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym. Ich zadaniem jest świadczenie usług służących reintegracji społecznej i zawodowej osobom długotrwale bezrobotnym, bezdomnym, osobom niepełnosprawnym, uzależnionym od alkoholu i narkotyków, chorym psychicznie, zwalnianym z zakładów karnych i uchodźcom.

Centrum Integracji Społecznej może być utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) lub organizacje pozarządowe, podmioty kościelne i spółdzielnie socjalne osób prawnych. Na koniec 2017 r. w Polsce aktywnie działało 166 CIS-ów. Ponad 70% było prowadzonych przez przedsiębiorstwo ekonomii społecznej (PES). Pozostałe centra prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) – głównie gminy. Reintegracja społeczna realizowana w CIS-ach obejmuje m.in. kształcenie umiejętności niezbędnych do pełnienia ról społecznych, naukę planowania i gospodarowania dochodami. Integracja zawodowa – polega w szczególności na umożliwieniu uczestnikom centrum nabycia nowych umiejętności zawodowych umożliwiających przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji. W 2017 roku w prowadzonych przez CIS-y zajęciach uczestniczyło blisko 11,5 tys. osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Najczęściej uczestnikami zajęć z zakresu integracji społecznej i zawodowej według deklaracji CIS były osoby długotrwale bezrobotne, które stanowiły 49,0% wszystkich odbiorców usług. W dalszej kolejności ze wsparcia CIS korzystały osoby niepełnosprawne (11,7%) oraz osoby uzależnione od alkoholu (11,2%). Niewielki natomiast udział wśród beneficjentów CIS miały osoby, dla których główną przesłanką wykluczenia była choroba psychiczna, uzależnienie od narkotyków lub innych środków odurzających, bądź uchodźcy realizujący indywidualny program integracji (łącznie 2,1%). Działalność CIS-ów jest współfinansowana ze środków publicznych, w szczególności ze: środków własnych JST, Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i funduszu pracy (FP). Centra podlegają rejestracji, a decyzję o przyznaniu statusu podejmuje wojewoda.

Podobnie jak CIS – **Kluby Integracji Społecznej** mogą być tworzone przez JST lub organizacje pozarządowe, podmioty kościelne i spółdzielnie socjalne osób prawnych. Na koniec 2017 r. w Polsce działało 219 KIS-ów. Kluby w zdecydowanej większości (74%) prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego lub podległe im jednostki organizacyjne, jak np. ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej. Pozostałe kluby integracji społecznej prowadzone były przez organizacje non-profit. Kluby podobnie jak centra prowadzą reintegrację społeczną i zawodową polegającą, m.in. na organizowaniu: działań mających na celu pomoc w znalezieniu pracy, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, poradnictwa prawnego, staży i działań samopomocowych. Funkcjonowanie KIS może być współfinansowane ze środków Unii Europejskiej (UE) lub JST.

Spółdzielnia socjalna jest to przedsiębiorstwo społeczne tzn. łączy działalność gospodarczą z realizacją celów dla społeczeństwa. Wspiera osoby wykluczone z różnych przyczyn. Funkcjonuje na podst. ustawy z 27 IV 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Wymagana liczba uczestników to 5 osób fizycznych z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 2 osoby prawne np. organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego lub kościelne osoby prawne. Liczba osób nie będących członkami grup wykluczonych nie może przekroczyć 50% liczby wszystkich członków. Ci, którzy chcą założyć spółdzielnię lub przystąpić do już istniejącej, mogą skorzystać z dotacji udzielanej przez Powiatowe Urzędy Pracy (PUP) lub Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Na początku powstaje biznes plan i określa, co robić w ramach działalności spółdzielni. Należy zrobić rozeznanie rynku i analizę zapotrzebowania na dane usługi. Następnie trzeba przygotować statut spółdzielni. Spółdzielnię zakłada się na walnym zgromadzeniu założycielskim, podczas którego wybiera się zarząd i rejestruje w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS). Po uzyskaniu numeru identyfikacji podatkowej (NIP) i wpisaniu do rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej (REGON) możemy rozpocząć pracę w spółdzielni socjalnej. Z roku na rok rośnie liczba spółdzielni socjalnych. W Polsce w 2012 r. odnotowano 615 spółdzielni socjalnych, w 2013 r. - 936, w 2014 r. – 1226, a w 2015 - 1266. Spółdzielnie zajmują się głównie działalnością usługową, edukacyjną, handlem detalicznym, działają w sektorze pomocy społecznej i działalności sportowo - rekreacyjnej. Dodatkowo spółdzielnie mogą prowadzić różne warsztaty i zajęcia dodatkowe. Spółdzielnie mogą liczyć na wsparcie finansowe z FP, PFRON-u i programów resortowych.

Wszystkie programy realizowane na rynku pracy przyczyniają się do obniżenia poziomu bezrobocia i to zarówno nierejestrowanego jak i rejestrowanego – w ewidencji powiatowych urzędów pracy. Obserwujemy wzrost współczynnika aktywności zawodowej i wskaźnika zatrudnienia, a spadek stopy bezrobocia BAEL wśród osób w wieku 50 i starszych. Nie jest on jednak tak znaczący jak wśród osób w wieku produkcyjnym. Subsydiowane zatrudnienie łagodzi w pewnym stopniu i tak trudną sytuację części osób będących w wieku 50 plus, na którą składa się wiele czynników. Bardzo trudno jest w ograniczonym budżecie przeprowadzić cały proces aktywizacji. Do poprawy sytuacji przyczyniają się również nowe formy i rozwiązania prawne z zakresu tzw. ekonomii społecznej, które mogą mieć wpływ na ograniczenie negatywnych skutków pozostawania bez pracy w dłuższym czasie w grupie osób bezrobotnych w wieku 50 plus.